

TRANSILVANIA

ORGANUL

ASOCIAȚIUNII PENTRU LITERATURA ROMÂNĂ ȘI CULTURA
POPORULUI ROMÂN.

Nr. VI.

Sibiu, August 1898.

Anul XXIX.

Producțiunea noastră literară.

(*Raportul secretarului I despre producțiunea literară română din patrie în timpul dela 1 Iulie 1897 — 1 Iulie 1898*).

Aprețînd însemnătatea literaturii pentru înaintarea unui popor pe calea civilizațiunii, Asociațiunea noastră, care în totdeauna a căutat să fie un fidel păzitor și un puternic scut al intereselor culturale ale Românilor din această patrie, a dat, dela înființarea ei până în zilele noastre, o deosebită și neadormită atențiune producțiunii noastre literare.

Ce e drept, înrîurirea Asociațiunii asupra mișcării literare, și conlucrarea ei direct productivă pe terenul literaturii, până astăzi nu a putut avé un rol mai însemnat. În opoziție cu titlul ei, Asociațiunea de fapt nu a fost, și abstragînd dela experimentul făcut înainte cu câțiva ani pentru constituirea așanumitelor „secțiuni literare“, nici nu a încercat a se organiza ca *corporațiune literară* în sensul strict al cuvîntului, iar ca societate culturală a dispus de mijloace mult prea modeste și a fost preocupată de alte întreprinderi culturale în măsură cu mult mai mare, decât să fi putut inaugura și susține o acțiune mai largă pentru sprijinirea și înaintarea literaturii noastre naționale. A trebuit să se restringă la publicarea unei serii de scrieri mai mici, la câteva premii și la ajutorarea mai mult morală decât materială a întreprinderilor noastre literare. În cadrul bugetelor sale, cari pentru scopuri literare i-au pus la dispoziție în totdeauna numai o sumă preamodestă, Asociațiunea nu a putut realiza rezultate mai însemnate.

Ori-cât de secundar a fost însă rolul Asociațiunii ca factor *productiv* pe teren literar, ea n'a încetat nici pe un moment a se preocupa de mișcarea noastră literară, pentru-că a vădut importanța literaturii nu numai în facultatea acesteia de a pute contribui în mod direct la înavuțirea și înaintarea culturii, ci și în acea însușire a literaturii, că ea este cea mai fidelă oglindă a sufletului unui popor și cel mai sigur pulsometru al vieții sale intelectuale. Studiul critic al mișcării literare, aprofundarea și aprețierea spiritului de care este condusă, a avântului ce ia și a lacunelor ce arată producțiunea literară, este deci pentru o instituțiune chieată a ocroti și înainta interesele culturale ale poporului, cel mai bun îndreptar, cea mai sigură directivă pentru întocmirea problemelor și dezvoltarea activității sale.

Acest scop îl servește și raportul primsecretarului Asociațiunii, raport care an de an se presintă adunării generale, și fără a intra în o aprețiere critică a singuraticelor publicațiuni apărute, *semnalează în conturi generale direcțiunea și progresul sau scăderile mișcării noastre literare.*

*

În general producțiunea literară română dincoace de Carpați în timpul dela 1 Iulie 1897 până la 1 Iulie 1898, arată un progres — relativ — destul de îmbucurător. În comparație cu anii premergători, această producțiune atât cu privire la numărul, extensiunea și tiragiul, cât și cu considerare la valoarea internă a operelor publicate, este în continuă creștere și dezvoltare.

Constatând acest fapt, nici pe departe nu am voit să afirmăm, că mișcarea noastră literară s'ar afla în stare de înflorire. Din contra, pentru un popor trecut preste începuturile culturii sale și înzestrat cu calitățile intelectuale și puterea numerică a elementului român din această patrie, o producțiune literară ca a noastră, între împrejurări normale, ar trebui taxată, atât după cantitate cât și după calitate, ca o stare de secetă și stagnațiune. Progresul îmbucurător, remarcat de noi, însemnează deci numai atât: că am început a ne redeștepta din letargia literară, în care căduserăm în de-

ceniile din urmă, și că înaintăm cu pași tot mai mari și mai siguri spre o stare mai corespunzătoare trebuințelor și aspirațiilor noastre ca element de cultură.

Cifrele și datele, ce le vom înșira mai jos despre producțiunea literară a anului trecut, credem, că ne îndreptățesc la această aserțiune, care ni se va presenta în destul justificată, dacă vom ține cont de piedecile mari și multe, ce se opun dezvoltării literaturii noastre, și dacă vom compara rezultatele realizate de noi cu cele obținute de alte elemente mai favorisate de soarte, și în deosebi și de frații nostri de dincolo, cari în statul lor național se bucură în abundență de cele mai principale condițiuni pentru dezvoltarea culturii și literaturii lor naționale.

Ne îndeamnă la această observare mai ales împregiurarea, că numai deunăzi un celebru critic transcarpatin, aprețiând talentul și lucrările unui poet român de origine din Transilvania, s'a vădut îndemnat a susține: că frații nostri de dincolo, adevărat că au ignorat literatura română de dincoace, dar au fost în drept a o *ignora*, pentru-că la noi de fapt nici nu există mișcare literară.

Nu încape îndoială: *ignoranță* este la mijloc. Credem anume, că observarea criticului de dincolo își are originea în absoluta necunoscință a stărilor, asupra căror se pronunță; el nu cunoaște nici ceea-ce mișcarea noastră literară de fapt produce, nici greutățile cu cari are să se lupte, și preste aceste nu ține cont de slăbiciunile proprii.

Ne putem însă dispensa dela combaterea acestui mod de aprețiare a lucrării noastre literare, pentru-că nu represintă decât numai o părere izolată. Vedem anume, că producțiunea literară a Românilor de dincoace este aprețiată la frații nostri de dincolo, și mai ales de cercurile cari cunosc și știu ține cont de stările noastre, cu multă simpatie și bunăvoință, ba uneori este taxată cu mult mai sus decât o taxăm noi. Scim cum în timp recent o revistă dela noi, cu o modestie în cazul concret pe deplin justificată, a declinat dela sine onorul ce ni-s'a făcut dela un loc, fără îndoială competent, întru aprețiarea lucrării noastre literare, și scim cât de mult ne-au surprins

verdictele Academiei Române, prin cari au fost premiate în anii din urmă unele scrieri de origine ciscarpatină.

Dar aprețiările noastre se bazează pe considerațiuni mai reale și nu pe simple manifestațiuni de simpatie.

Scim anume cât de multe și mari sunt greutățile, cu cari se luptă mișcarea noastră literară. Un element în sine mic, de abia 3 milioane suflete, popor sărac agricultor, în mare parte analfabet și lipsit aproape cu totul de clasa de mijloc, care pretutindenea este cel mai puternic sprijin al literaturii, nu avem instituțiuni mari și bogate, cu menirea de a înainta lucrarea noastră culturală, nune bucurăm pe acest teren de sprijinul statului, ci din contră, avem să luptăm cu un curent deadreptul inamic literaturii noastre. Tinerimea noastră, în cea mai mare parte, este crescută la institute străine și dela băncile școalelor elementare până la terminarea studiilor academice — cu puține excepțiuni — nici nu se mai întâlnește cu carte românească, ci trebuie să-și petreacă timpul cu învățarea limbilor străine, în cari este necesitat a-și face toate studiile. Din un asemenea mediu se recrutează la noi contingentul autorilor și sprijinitorilor literaturii române. Și cu toate aceste noi, analfabeții și săracii, noi cei maltratați și lipsiți de școală românească, cari formăm numai un mic fragment din marea familie a națiunii române, avem un bilanț negativ în comerțul de cărți românesci, încât dăm mai mult sprijin, decât primim, literaturii române din afară și îndeosebi celei din regatul român, care, deși dă liberă intrare chiar și celor mai infecte produse ale literaturii străine, s'a îngădit de dragul unor interese particulare, și cu totul secundare, cu vamă grea în contra scrierilor românesci dela noi, — dăm Românilor de dincolo de un lung șir de ani neîntrerupt un contingent destul de însemnat de puteri talentate și viguroase pentru toate ramurile lucrării lor literare și științifice, și pe lângă toate aceste mai dispunem, chiar și acum în timp de secetă și stagnațiune, de forțe suficiente pentru a susține o mișcare literară, care, în termin mediu, *produce tot la 3 zile o nouă carte românească.*

Din acest punct de plecare dorim și credem că trebuie să fie aprețiate cifrele, ce lăsăm să urmeze aici despre producțiunea noastră literară din anul trecut.

Anume au apărut la noi dela 1 Iulie 1897 până la 1 Iulie 1898:

Scrieri	origi- nale	tradu- ceri	la olaltă	Dife- rința față cu anul 1896/7	Exten- siunea in coale de tipar	Tiragiu total în exempl.	Prețul pentru câte un exemplar		Observări		
							fl.	cr.	Ediții inoite	Retipă- riri din foi	Opere ilustr.
didactice	29	—	29	— 5	186 ⁵	116,000	13	42	14	—	1
pedag. și alte ser. școlare	10	—	10	+ 1	73—	6,700	2	39	1	1	2
bisericesci	13	2	15	+ 5	189 ⁵	24,500	14	35	1	4	1
beletristice și po- porale	29	5	34	+ 17	233—	36,000	13	18	3	3	5
istorice (și înrud.)	7	—	7	— 1	53 ⁴	7,550	3	38	—	5	—
economice	6	—	6	+ 1	76.—	7,000	7	45	—	2	2
diverse	3	—	3	— 5	71. ¹⁰	6,500	11	35	—	—	3
calendaristice . .	12	—	12	—	81. ¹²	47,800	3	48	—	—	5
La olaltă	109	7	116	+ 13	964 ⁴	252,050	69	00	19	15	19
Față cu an. 1896/7	+ 18	— 5	+ 13	—	+100 ⁴	52,100	+16	55	+ 4	— 2	+ 4

Despre producțiunea presei noastre periodice în anul 1897 dăm următorul tablou:

F o i	Nr. foilor	Nri pe an	Tira- giu de Nr.	Prețul		Exempl. pe an
				fl.	cr.	
Politice: ziare cotidiene	4	1094	5,100	46	—	1,399,500
foi săptămânale	1	52	800	3	—	41,600
foi populare (săptămânale)	2	104	7,600	9	—	395,200
ediț. popor. de Dumineca a 2 ziare	(2)	(104)				
Bisericesci-politice	4	295	2,800	24	—	206,500
la olaltă	11	1545	16,300	82	—	2 042,800
Reviste științifice-literare	2	32	1,800	8	—	22,800
Reviste beletristice	2	82	1,000	12	—	41,000
Foi umoristice	1	52	1,050	6	—	54,400
În total	16	1711	20,150	108	—	2,161,000
Față cu anul trecut	—	— 31	— 4,060	+ 3	—	— 241,180

Din aceste tablouri, cari au lăsat neconsiderate în partea primă rapoartele și publicațiunile periodice ale societăților noastre culturale, sociale și economice, iar în partea a doua trei organe ce cad afară de sfera obiectului ce ne interesează, — rezultă: că în liniamente generale *direcțiunea producțiunii noastre cu privire la diferitele ramuri literare nu arată nici o schimbare esențială*; urmând cam tot aceleași căi, s'a întărit și în avuțit cantitativ, și după recensiunile consultate, a făcut însemnate progrese și cu privire la valoarea internă a diferitelor publicațiuni.

Vom arăta aceasta mai amănunțit la așteptarea singuraticelor ramuri; la acest loc remarcăm numai următoarele note caracteristice:

*avântul luat de literatura frumoasă,
lipsa constantă de scrieri istorice, și
scăderea sensibilă a producțiunii presei periodice.*

*

Literatura școlară, și anume atât manualele didactice, cât și scrierile pedagogice și de administrațiune școlară, ocupă și de astădată locul cel mai de frunte.

Repertoriul publicațiunilor de această materie este următorul:

I. Manuale didactice:

- Barbu, Dr. Petru*: **Catechism** pentru elevii școalelor populare, 8°, pag. 64, prețul fl. —.20, Tipografia diecesană, Caransebeș.
- **Istoria sântă** pentru școalele medii, (Testamentul nou), 8°, pag. 67, prețul fl. —.40, Tipografia diecesană, Caransebeș.
- **Istoria sântă** a testamentului vechiu, 8°, pag. 92, prețul fl. —.40. Tip. diec., Caransebeș.
- **Istoriore bisericesci** pentru elevii școalelor populare, 8°, pag. 47, prețul fl. —.15, Tipografia diecesană, Caransebeș.
- **Istoriore biblice** pentru școalele populare, ediț. II., 8°, pag. 61, prețul fl. —.15, Tipografia diecesană, Caransebeș.
- Budin, Paul*: **Gramatica limbei eline** (după Curtius-Hartl), 8°, pag. 360, prețul fl. 2.60, Edit. fondului „Coresi“, Brașov.
- Cătănă, G.*: **Omul**, noțiuni de anatomie și fiziologie, 8°, pag. 52, prețul fl. —.25, Libr. Aurora, Gherla.
- Catechismul de mijloc**, ediț. X., 8°, pag. 78, prețul fl. —.20, Tip. diecesană, Gherla.
- Catechismul mic**, ediț. XVI., 8°, pag. 32, prețul fl. —.10, Tip. diecesană, Gherla.
- Catechism** pentru școalele populare, ediț. VI., 8° mic, pag. 88, prețul fl. —.25, Tipografia seminarială, Blaj.
- Cipariu-Nestor*: **Compendiu de gramatică română**, ediț. VII., 8° mic, pag. 112, prețul fl. —.35, Tip. seminarială, Blaj.
- Dariu, Ioan*: **Elemente de fizică** pentru școalele populare, ediț. III., 8°, pag. 95, prețul fl. —.30, N. I. Ciureu, Brașov.
- **Istoria patriei și elemente din istoria universală** pentru școalele populare, ediț. IV., 8°, pag. 80, prețul fl. —.25, H. Zeidner, Brașov.

- Goldiș, Vasile*: **Istoria universală** pentru școalele secundare, Vol. III. (evul nou), 8°, pag. 258, prețul fl. 1.50, N. I. Ciureu, Brașov.
- Grigoriță, Pompeiu*: **Geografia** pentru clasa I. gimnasială, reală și pentru preparandii, 8°, pag. 176, prețul fl. 1.20, Tipografia C. Csallner, Bistrița.
- Istoria biblică** în folosul școalelor populare, după biblia ilustrată de G. Doré, 8°, pag. 140, prețul fl. —.30, Tipografia archidiececană, Sibiiu.
- Lorand (Molndr), I*: **Curs de limba maghiară** pentru școalele populare române. Partea I., ediț. III., 8°, pag. 40, prețul fl. —.16, Tipografia archidiececană, Sibiiu.
- Mai mulți prieteni ai școlii*: **A doua carte de cetire** pentru anul II. de școală, 8°, pag. 109, prețul fl. —.28, N. I. Ciureu, Brașov.
- Moldovan, Iosif*: „**ABC**“ **carte de cetire** (ilustr.) 8°, pag. 66, prețul fl. —.20, (Rec. „F. Ped.“ 1898, pag. 226), Tipografia diecesană, Arad.
- Negruț, I., și Ungurean, P.*: **Exerciții maghiare** pentru școalele populare, ediț. IV., 8° mic, pag. 96, prețul fl. —.25, Tipografia seminarială, Blaș.
- Petran, Ioan*: **Gramatica română**, I. propos. simplă, 8°, pag. 35, prețul fl. —.15, (Rec. „F. Ped.“ 1897 p. 300), Tipografia diecesană, Arad.
- **Gramatica română**, II. Sintaxa, 8°, pag. 97, prețul fl. —.60, Tip. diecesană, Arad.
- Popea, Ioan*: **Carte de cetire** pentru clasa I. și II. gimnasială și reală, ediț. IV., 8°, pag. 200, prețul fl. 1.35, N. I. Ciureu, Brașov.
- Popescu, Ioan*: **Ântăia carte de lectură și învățatură**, rev. de Dr. P. Șpan, ediț. XII., 8°, pag. 80, prețul fl. —.20, (Rec. „F. Ped.“ 1897, p. 93), Tip. archidiececană, Sibiiu.
- **A II-a carte de cetire**, rev. de Dr. P. Șpan, ediț. VII., 8°, pag. 112, prețul fl. —.30, Tipografia archidiececană, Sibiiu.
- Putnoky, N. și Viciu, A.*: **Exerciții de stil** pentru învățarea limbei maghiare, 8°, pag. 144, prețul fl. —.80, Tipografia seminarială, Blaș.
- Toma, Moise*: **Catechism** pentru învățământul religiei dreptcred. răsărit., 8°, pag. 78, prețul fl. —.20, Tipografia archidiececană, Sibiiu.
- Velovan, I*: **Istoriile biblice** din testamentul vechiu și nou pentru tinerimea din școalele populare române, an. II., ediț. II., 8°, pag. 34, prețul fl. —.08 (Rec. „F. Ped.“ 1897, pag. 299), Tipografia diecesană, Caransebeș.
- Vlaicu, A.*: **Curs practic de aritmetică** pentru școalele populare, partea II., ediț. II., 8°, pag. 88, prețul fl. —.25, N. I. Ciureu, Brașov.

II. Opere pedagogice și alte scrieri școlare.

- Borgovan, V. Gr.*: **Învățământul intuitiv**, ediț. III., 8°, pag. 206, prețul fl. 1.20, Libr. Aurora, Gherla.
- Hodoș, Enea*: **Convorbiri pedagogice**, 8°, pag. 72, prețul fl. —.14, Bibl. noastră Nr. 10. Tipografia diecesană, Caransebeș.
- Reuniunea învățătorilor, Arad*: **Protocolul adunării const. și gen. VIII.** a Reuniunii învățătorilor români, ținută în Arad la 4/16 Septembrie 1897 și 21 Aprilie 1898, 8°, pag. 110, prețul fl. —.25, Tipografia diecesană, Arad.
- Șpan, Petru Dr.*: **Treptele formale ale învățământului**, 8°, pag. 92, prețul fl. —.80, (Retipărire din „Foaia Pedagogică, 1898), Tipografia archidiececană, Sibiiu.
- Programa** gimnasiului sup., preparandiei, școlii normale și școlii de fete din *Blaș* pe 1897/8, 8°, pag. 130, Tipografia semin., Blaș.
- Anuarul XXXIV.** al gimnasiului român. al școlii reale și centr. primare din *Brașov* pe 1897/8, 8°, pag. 162, (cu 2 portrete) Tipografia Ciureu & Cie, Brașov.
- Programa școlii civile de fete a Asociațiunii** pe 1897/8 8°, pag. 48, Tip. arch. Sibiiu.
- II. Programă a școlii civ. de fete din Beiuș** 8°, pag. 104, „Tipografia“, Sibiiu.
- Programa gimnasiului român din Beiuș**, 8°, pag. 160.
- Programa gimnasiului din Năsăud**, 8°, pag. 84, Tip. C. Csallner, Bistrița.

În anul din urmă au apărut deci: 29 manuale didactice în extensiune de 186 coale de tipar și în tiragiu de 116,000

exemplare, apoi 10 opere pedagogice și alte scrieri școlare, în extensiune de 73 coale de tipar și în tiragiu de 6700 exemplare; în total deci pentru acest ram: 39 publicațiuni în extensiune de 259 coale de tipar și în tiragiu de 122,700 exemplare.

Prosperitatea relativ mare a acestui ram, după cum am arătat și la alte ocazii anterioare, se explică nu numai prin împrejurarea, că viața noastră națională în această patrie își are, dacă nu unicul, dar fără îndoială cel mai sigur adăpost în școala română, și astfel și mișcarea literară trebuie să se învântească în primul rând în jurul instituțiilor noastre de învățământ, ci a luat un avânt mai mare de o parte din cauza, că considerațiunile de cari este condusă la noi politica de învățământ, ne împiedecă a ne folosi în școală de manuale de proveniență extraungară și ne impune înlocuirea cărților folosite în trecut, dar exchise în timpul mai nou în număr foarte considerabil, cu alte manuale noue, astfel că o producțiune mai mare pe acest teren este o exigență a stărilor în cari ne aflăm, — iar de altă parte a putut lua dimensiuni mai mari din motivul, că partea materială a lucrării în acest ram nu numai că este scutită de risic și jertfe, ci din contră se presintă ca o întreprindere destul de profitabilă.

Această împrejurare din urmă, precum și unele simptome de o productivitate suspectă la mai mulți dintre autorii nostri didactici, ne-a îndemnat să pretindem, ca locurile competente să observe toată rigoarea la aprobarea manualelor, ca acest ram atât de important al literaturii noastre să nu degenereze la rolul unei întreprinderi industriale.

Repertoriul de sus, ce e drept, nu este absolut ireproșabil din acest punct de vedere; cu toate aceste o mare parte a scrierilor ce cuprinde, după constatările criticei, semnaleză un hotărît progres și corăspund uncr trebuințe reale, și astfel neînsemnata scădere cantitativă a producțiunii de cărți școlare față cu anul premergător, este abundent compensată prin câștigul realizat în privința calității publicațiilor.

Mai avem de remarcat, că corpurile didactice dela școalele noastre secundare dau o atențiune tot mai mare anuarelor școlare, cari continuând pe calea apucată, vor puté deveni o importantă resursă literară. Pentru anul trecut amintim, că

anuarul școalelor medii române din Brașov cuprinde — pe lângă un proiect de modificare a programei oarelor de lecții, elaborat de D. director V. Onițiu, — mai multe recenziuni de Dnii profesori Dr. I. Blaga, N. Bogdan și A. Ciortea asupra unei serii de manuale didactice, și câte o schiță biografică (cu portret) a profesorilor decedați Nicolau Popovici și I. Lăpădat; programa gimnasiului din Blaj publică un vast studiu despre constituția Romanilor de C. B. Groze, a gimnasiului din Beiuș o lucrare asupra municipiului Pompeii de T. Bulc și în fine, în programa școalei civile de fete a Asociațiunii D-șoara Maria Cioban scrie despre rolul mamei în familie. Programele gimnasiului din Năsăud și a școalei civile de fete din Beiuș de astădată se mărginesc la comunicate pur oficiale, iar anuarul gimnasiului din Brad încă nu a apărut.

*

Literatura bisericească în anul din urmă arată un spor foarte însemnat. Pe lângă aceea că a fost servită de patru foi periodice de caracter bisericesc, s'a înavuțit încă și cu o serie destul de respectabilă de scrieri speciale, cari trebuie să ne fie cu atât mai binevenite, pentru-că literatura noastră mai nouă nu prea e bogată în lectură religioasă și cărțile tipărite în anul trecut, în parte, țin cont chiar de această trebuință. Nu intrăm însă în o aprețiere mai amănunțită a acestor publicațiuni, cari credem că trebuie lăsate cu totul sub conducerea, controlul și ocrotirea autorităților competente bisericesci. Numai pentru completarea repertoriului nostru bibliografic lăsăm să urmeze și următoarea consemnare:

Budu Titu: Viața Sântilor, 8°, pag. 416, prețul fl. 3.—, Tipografia diecesană, Gherla.

Consistoriul arhidiecesan, Sibiu: Protocolul sinodului arhidiecesan din 1897, 8°, pag. 180, prețul fl. 1.—, Tipografia arhidiecesană, Sibiu.

Consistoriul eparchial, Arad: Protocolul sinodului eparchial din diecesa Aradului 1897—1898, 8° pag. 97, 82, (cu conpecte despre mișcarea culturală și materială a eparchiei), Tipografia diecesană, Arad.

Consistoriul diecesan, Gherla: Schematismus Cleri dioecesis Szamos-Ujváriensis, pro 1898, 8°, pag. 270, prețul fl. 1.—, Tipografia diecesană, Gherla.

Consistoriul metropolitan, Sibiu: Protocolul congresului național-bisericesc ținut la 1/13 Octombrie 1897, 8°, pag. 184, prețul fl. —.70, Tipografia arhidiecesană, Sibiu.

Datorințele vieții religioase-morale ale creștinului drept credincios, 8°, pag. 16, prețul fl. —.05, Tipografia diecesană, Caransebeș.

Dinurseni, Ilie: Dotațiunea clerului, 8°, pag. 148, prețul fl. —.50 (Rec. „Foaia Pedag.“ 1897 p. 205). Retip. din „Telegraful Român“, Tipografia arhidiecesană, Sibiu.

- Domşa, D. E.* : **Filotea, sau întroducerea la viaţa pie,** de S. F. de Sales, trad., 8°, pag. 304, preţul fl. 1.50, W. Krafft, Sibiu.
- Genţ Ioan* : **Cuvântări bisericesci** de Massilon (tomul I.) cu portret, trad., 8°, pag. 411, preţul fl. 2.50, Tipografia Sf. Ladislau, Orade.
- Ionescu, P. Dr.* : **Căsătoria după legea civ. ung. (art. XXXI:1894) cu notiţe din dreptul bisericei resăritene,** 8°, pag. 112, preţul fl. —.80, (Retip. din „Foaia Diecesană“), Tipografia diecesană, Caransebeş.
- Isaia Monachul* : **Cuvinte folositoare şi de suflet mântuitoare,** ed. II, 8°, pag. 92, preţul fl. —.30, N. I. Ciurecu, Braşov.
- Olariu, Iuliu Dr.* : **Evangelia după Ioan,** 8°, pag. 302, preţul fl. 1.50, Tip. diec. Caransebeş.
- Sofronie, P.* : **Viaţa Mariei Egiptencei,** 8°, pag. 47, preţul fl. —.15, N. I. Ciurecu, Braşov.
- Szmigelszky, Victor Dr.* : **Jertfa Creştinilor,** 8° pagine 332, preţul fl. 1.05, Retipărire din „Unirea“, Tipografia seminarială, Blaj.
- Voilean, Mateiu* : **Sidoxia.** Cestiunea dotaţiunii arhiepiscopului ortodox român din Transilvania, 8°, pag. 36, preţul fl. —.30. (Rec. „F. Pedag.“ 1898, p. 44). Retipărire din „Telegraful Român“, Tipografia arhiepiscopă, Sibiu.

La olaltă 15 scrieri în extensiune totală de 189 coale de tipar, apărute în tiragiu de 24,500 exemplare.

*

Literatura frumoasă, după cum am amintit mai sus, a luat în anul din urmă avântul cel mai îmbucurător. Producţiunea acestui ram, care de un timp încoace decăduse în modul cel mai îngrijitor şi abia mai numera câte-va scrieri mici populare şi traduceri de valoare îndoielnică, arată de astădată un spor surprinzător.

Deşi nici în anul trecut nu au apărut scrieri de însemnătate superioară şi de valoare mai durabilă, cari ar semnala o epocă de renaştere, totuşi reînvierea interesului autorilor şi publicului pentru acest ram eminent naţional al literaturii noastre, pare a îndreptăţi la concluziunea, că publicul nostru începe a se reculege cu încetul din acea stare de depresiune, care a fost în timpul din urmă o notă regretabilă, dar caracteristică, şi până la un grad explicabilă, a vieţii noastre publice.

Consemnarea operelor de literatură frumoasă este următoarea :

- Alexandrescu, Gr. M.* : **Fabule alese,** cu portret, 8°, pag. 80, preţul fl. —.14, „Bibl. Noastră“ Nr. 5, Tipografia diecesană, Caransebeş.
- Arghirobarb* : **Cugete şi consideraţiuni din experienţa vieţii,** 16°, pag. 30, preţul fl. —.10, Tipografia diecesană, Gherla.
- Baiulescu, Maria* : **Idil la ţară,** comedie localisată, 8°, pag. 51, preţul fl. —.20, „Biblioteca Teatrală“ Nr. 2, N. I. Ciurecu, Braşov.
- **Un om buclucaş,** comedie localisată, 8°, pag. 61, preţul fl. —.20, „Bibliot. Teatrală“ Nr. 4, N. I. Ciurecu, Braşov.

- Barac Ioan*: **Halima**, sau **1001 de nopți**, tom. III—IV, (trad.), 8°, pagine 317, 236, prețul à fl. —80, N. I. Ciureu, Brașov.
- Ciato, Aurel*: **Poesii**, 8°, pag. 112, prețul fl. 1.—, (Rec. „Convorbiri literare“ XXXII, 7) „Tipografia“, Sibiu.
- Crăciunescu. G.*: **Copii de găsit**, snoave, 8°, pag. 48, prețul fl. —14, „Biblioteca Noastră“ Nr. 14, Tipografia diecesană, Caransebeș.
- Culegere de cântece populare-naționale**, edit. II., 8°, pagine 220, prețul fl. —25, N. I. Ciureu, Brașov.
- Denale, Iulian*: **Epigrame**, 8°, pag. 64, prețul fl. —40, Tipografia archidiecesană, Sibiu.
- Dela Tuscia, Afin*: **Trilby**, roman de G. du Maurier, (trad.) 8°, pag. 336 prețul fl. 1.60 (Retipărire din „Dreptatea“), Tipografia Uhrmann, Timișoara.
- Dinurseni, Ilie*: **Alexandru Roman 1876—1897**, 8°, pag. 32, prețul fl. —40, (Rec. „Foaia pedagogică“ 1898 p. 43), Tipografia archidiecesană, Sibiu.
- Dogariu, Dometiu*: **Vlad Hoțul dela Săcele**, 16°, pag. 36, prețul fl. —.06, Din liter. popor. Nr. 2, Librăria „Aurora“ Gherla.
- **Moș Toma Bădiceanu din Săcele**, 16°, pag. 32, prețul fl. —.06. Din literatura populară“ Nr. 1, Librăria „Aurora“, Gherla.
- Domșa, Aurel C.*: **Poetul Coșbuc**, disertație (cu portret), 8°, pag. 28, Tipografia seminarială, Blaj.
- Foite alese** (Repr. din „Revista Orăștiei“), 8°, pagine 48, Retipărire din „Revista Orăștiei“, Tipografia „Minerva“, Orăștie.
- Gheaja, Tit V.*: **Risete și zimbete**, 16°, pag. 167, prețul fl. —30, Libr. „Aurora“, Gherla.
- Hango Gavriil*: **Un vis**. Narațiune din viața unui preot, 8°, pag. 30, prețul fl. —20, (Rec. „Foaia Pedagogică“ 1898, p. 127), Tipografia archidiecesană, Sibiu.
- Hodoș, Enea*: **Cântece bănățene**, 8° pag. 128, prețul fl. —28, „Bibl. noastră“ Nr. 11—12 (cu un resp. lui G. Weigand), Tipografia diecesană, Caransebeș.
- **Cântece cătănesci** cu portretul lui Tr. Doda, 8°, pag. 56, prețul fl. —14 „Biblioteca noastră“ Nr. 13, Tipografia diecesană, Caransebeș.
- Hodoș Zotti*: **Întocmai**, comedie, 8°, pag. 48, prețul fl. —14, „Biblioteca noastră“ Nr. 7, Tipografia diecesană, Caransebeș.
- Iiviu, P. Andreiu și Pop Gavriil*: **Cicero despre bătrânețe**, (trad.), 8°, pag. 118, prețul fl. —50, Tipografia seminarială, Blaj.
- Macovișteanu, N.*: **Dela sat**, piesă teatrală pentru popor, 8°, pag. 61, prețul fl. —14 „Biblioteca noastră“ Nr. 6, Tipografia diecesană, Caransebeș.
- Mărunteanu, Grig.*: **Biletul de tramvai**, comedie, 8°, pag. 28, prețul fl. —15, „Biblioteca teatr.“ Nr. 3, N. I. Ciureu, Brașov.
- Mihaiu, Traian*: **Adieri**, cu portretul autorului, 8°, pag. 96, prețul fl. —50, Tipografia „Minerva“, Orăștie.
- Norocul în casă**, comedie localizată, 8°, pagine 15, prețul fl. —10, Tipografia diecesană, Caransebeș.
- Onișor, Victor*: **Castelul din Carpați**, roman de Jules Verne, (trad.), 8°, pag. 256, prețul fl. 1.20, (Rec. „Familia“, „F. liter.“, „F. Pedag.“ 1898, p. 28, etc.) Tipografia, Sibiu.
- Onițiu, Virgil*: **De toate**, schițe și novcle, 8°, p. 200. prețul fl. —50, N. I. Ciureu, Brașov.
- Pușcariu, Sertiliu*: **Juvenilia**, novele și schițe, 8°, pag. 264, prețul fl. —80, N. I. Ciureu, Brașov.
- Pop-Reteganul, Ioan*: **Chiuituri**, ed. II., 16°, pag. 176, prețul fl. —28, Libr. „Aurora“, Gherla.
- **Pintea viteazul**, schițe istorice, balade și legende, 8°, pag. 96, prețul fl. —30, Tipografia A. Mureșan, Brașov.
- Rudow-Suciu, Lucreția*: **Logodnica Contelui Stuart**, povestire din viața Românilor Bihoreni, 8°, pag. 148, prețul fl. —50, Retipărită și editată de „Foaia literară“, Tipografia Sziliget, Orade.
- Sabo, Emil*: **Immuri și ode**, 8°, pag. 32, prețul fl. —50, Tipografia, Sibiu.

T., Dr.: Povestea despre prințul Achmed sau Pribeagul îndrăgostit, de Washington Irving, (trad.) 8°, pag. 42, prețul fl. —.30, Retipărită și editată de „Foaia literară“, Tipografia Szigligeti, Orade.

Vulcan, Iosif: Soare cu ploaie, comedie, 8°, pag. 56, prețul fl. —.20, „Biblioteca teatr.“ Nr. 1, N. I. Ciurecu, Brașov.

S'au publicat deci în anul trecut în total 34 scrieri de literatură frumoasă, în extensiune de 233 coale de tipar și în un tiragiu de 36000 exemplare, ceea-ce față cu anul trecut arată o creștere de 100% la numărul scrierilor, de 73% la extensiunea și de 58% la tiragiul lor.

La acest rezultat îmbucurător a contribuit în măsură considerabilă acțiunea salutară a „Societății pentru crearea unui fond de teatru român“, prin care aceasta a pus bazele unei „Biblioteci teatrale“, și folositoarea colecțiune „Biblioteca Noastră“ de sub direcțiunea D-lui Enea Hodoș, — doue întreprinderi remarcate încă în raportul nostru din anul trecut, în care am dat expresiune speranței noastre, că ambele întreprinderi vor pute contribui mult la desvoltarea sănătoasă a literaturii noastre frumoase, și că prin urmare merită toată atențiunea și întreg concursul nostru. Și nu ne-am înșelat în așteptările noastre. Căci ori-cât de departe stăm încă de timpul, în care vom pute vorbi de o literatură dramatică română, în acel sens, în care popoarele mari și culte vorbesc de acest suprem odor al poesiei lor, „Biblioteca teatrală“, sub buna îngrijire de care se bucură, va pute presta totuși servicii prețioase și foloase reale, înzestrând numeroasele noastre societăți de diletanți cu un mic repertoriu, care să le elibereze în fine de sub jugul pieselor atât de necorespunzătoare timpului, în care trăim, cât și gustului și trebuințelor publicului român, piese ce se joacă astăzi pe scenele românesci, supunând auditorul lor unei adevărate torturi de dragul scopului ce se urmărește cu reprezentațiunile noastre teatrale. De asemenea este condusă și „Biblioteca noastră“ cu tact și pricepere; prețul foarte modest al fasciculelor îi va pute face cale până în cercurile cele mai largi, astfel că îndată ce această colecțiune va deveni mai cunoscută și populară, va pute face cele mai bune servicii intereselor noastre culturale.

Între scrierile originale înșirate mai sus, natural, nu lipsesc obligatele încercări juvenile de valoare inferioară, ba în

unele casuri chiar și de o debilitate prea pronunțată. Producțiunea literară de acest calibru însă nu a luat la noi nici pe departe dimensiuni mai îngrijitoare, cari ar reclama măsuri de purificare. De altă parte însă găsim și bucăți, cari pot satisface și pretenții mai rigoroase și descoperă talente, dela cari suntem în drept a aștepta încă lucrări de valoare.

Traducerile publicate în anul trecut de asemenea au fost alese și lucrute cu destulă îngrijire.

Despre partea ce vine presei noastre periodice în producțiunea noastră beletristică, vom vorbi la alt loc.

Aproximativ a treia parte a publicațiunilor noastre de literatură frumoasă (după numărul acestora, iar după tiragiu aproape jumătate) o formează scrierile populare; o nouă dovadă pentru faptul constatat în rapoartele noastre premergătoare, că țărănimea noastră cetesce și cumperă — relativ — cu mult mai multe cărți decât clasa noastră cultă. Scrierile populare sunt întocmite și de astădată cu priceperea necesară, precum preste tot se poate constata cu satisfacțiune, că la noi autorii acestui ram literar în totdeauna au fost conștiențioși și de bunăcredință, astfel că în literatura noastră apar numai ca o rară excepțiune acele infecții literare, cari în alte locuri, cu ajutorul unui mare aparat de reclamă, exploatează naivitatea cetitorilor din popor.

După seceta îndelungată și desăvârșită, ce a trebuit să o constatăm în anii trecuți, aceste presemne ale reînvierii beletristicii române nu pot fi decât mulțămitoare.

*

Literatura istorică, al doilea dintre acele două ramuri literare, în cari se manifestează, mai mult decât pe ori-care alt teren, individualitatea *națională* a unui popor, ne arată — în opozițiune cu literatura frumoasă — o *constantă și îngrijitoare stagnațiune*. Împrejurarea că această deplorabilă situațiune continuă neschimbată chiar și astăzi, când în jurul nostru, la popoarele conlocuitoare, se perondează neconținut serbările aniversare ale evenimentelor petrecute pe acest pământ înainte cu o jumătate de secol, dovedesc că Asociațiunea a luat la timp foarte oportun măsurile cunoscute pentru întemeierea unor

așezăminte menite a deștepta și desvolta în sinul poporului nostru interesul pentru istoria noastră națională.

Aprețiând însemnătatea literaturii istorice, mai ales într'un timp în care mai mult decât ori-când este un interes vital pentru noi a susține trează conștiința națională a poporului nostru și însuflețirea lui pentru cauzele sale naționale, nu putem sta la îndoială, că este una dintre cele dintâi datorințe ale Asociațiunii, a devolta pe acest teren o activitate intensivă și neadormită.

Va trebui deci să ne folosim de toate mijloacele ce ne stau la dispoziție pentru înaintarea literaturii noastre istorice, și jertfele ce vom aduce pe acest teren vor fi cel mai demn prinos ce vom pute închina în acest an iubilar memoriei bărbaților și evenimentelor mari, cari înainte cu 50 ani au pus bazele renascerii noastre culturale.

Întreaga noastră producțiune pe terenul literaturii istorice și a ramurilor înrudite se reduce la următoarea serie modestă de publicațiuni:

- Barcianu, Dan. P., Dr.: Cuvânt* rostit la 15 Iunie 1898 din incidentul aniversării a 25-a dela moartea arhiepiscopului și metropolitului Andreiu bar. de Șaguna, (cu portret), 8°, pag. 21, prețul fl. —.20, (Retip. din „Foaia pedagogică“), Tipografia archid. Sibiiu.
- Biografia** arhiepiscopului și metropolitului Andreiu bar. de Șaguna, (ediție populară), 8° pag. 44, prețul fl. —.10, Tipografia diecesană, Caransebeș.
- Cătană, George: Stefan cel Mare și bun*, 16°, pag. 144, prețul fl. —.50. Retip. din „Foaia poporului“, Tipografia, Sibiiu.
- Dăian, Ilie, Dr.: Cronica anului 1848*, notițe istorice și culturale, 4°, pag. 15, prețul fl. —.30, Retipărită din „Tribuna“ (se continuă) Tipografia, Sibiiu.
- Lecca, O. G.: Istoria Țiganilor* (cu portr. aut.) 8°, pag. 116, prețul fl. —.28, „Biblioteca noastră“ Nr. 8—9, Tipografia diecesană, Caransebeș.
- Pușcariu, Harion, Dr.: Documente pentru limbă și istorie* tom II. 8°, pag. 384, prețul fl. 1.50, Retip. din „Telegraful român“, Tipografia archidiecesană, Sibiiu.
- Romanus, Doctor: Luptele Românilor*, articole istorice-politice, 8°, pag. 128, prețul fl. —.50. Retipăr. din „Tribuna“, Tipografia, Sibiiu.

S'au publicat deci în total numai 7 scrieri istorice, în extensiune totală de abia 53 coale de tipar și în un tiragiu total de 7550 exemplare.

Considerând încă, că și aceste puține scrieri aproape toate sunt numai retipăriri din organe publicistice, și astfel au putut fi publicate numai folosindu-se autorii de ospitalitatea foilor noastre și de înlesnirile ce le oferă editarea unei

publicațiunii pe această cale, nu vom mai pute sta la îndoială, că pe acest teren mai mult decât pe ori-care altul sprijinul moral și material al producțiunii literare este o trebuință neapărata.

*

Literatura economică ocupă un loc modest, dar mai demn, între produsele noastre literare.

Repertoriul ei este următorul:

- Alușș, Gavriil*: **Societăți de cumpătare**, 16°, pag. 96, prețul fl. —.50, Retip. din „Foaia poporului“, Tipografia, Sibiu.
- Maior, George Dr.*: **Manual de agricultură rațională, fitotechnia sau cultura plantelor**. partea II. (ilustr.) 8°, pag. 650, prețul fl. 4.—, tipăr. cu ajutorul Asociațiunii, Tipogr. A. Mureșanu, Brașov.
- Panțu, I. C.*: **Procent, promil, interese**, 8°, pag. 46, prețul fl. —.40. Retip. din „Transilvania“ 1897, Rec. „Foaia pedagogică“ 1898, pag. 63, Tipografia archidieceșană, Sibiu.
- **Correspondența comercială**, 8°, pag. 269, prețul fl. 1.60, (tip. cu ajutorul „Albinei“), Rec. „Foaia pedagogică“ 1897, p. 272, Tipografia archidieceșană, Sibiu.
- Simu, Romul*: **Cartea stuparilor săteni**, 8°, pag. 64, prețul fl. —.35, (Rec. „Foaia pedagogică“ 1898, pag. 125), Tipografia, Sibiu.
- Vancu, Petru*: **Vieritul**, (ilustr.) 16°, pag. 90, prețul fl. —.60, (Rec. „Tribuna“ 1898 Nr. 120), Tipografia dieceșană, Arad.

S'au publicat deci 6 scrieri economice, în extensiune de 76 coale de tipar și în tiragiu total de 7000 exemplare.

Tinera noastră literatură financiară, desvoltată în timpul din urmă cu ajutorul „Albinei“, este reprezentată și de astădată prin două scrieri, cari deși întocmite astfel, ca să poată fi folosite și ca manuale didactice, le-am înșirat la acest loc, pentru-că sunt destinate pentru cercuri mai largi. Un nou și îmbucurător avânt va pute lua acest ram literar îndată-ce se va realiza planul acceptat de conferința directorilor de bancă din Iunie a. c. de a înființa un organ special financiar.

O lacună de mult simțită umple valorosul manual de agricultură al Dlui Dr. G. Maior. Deși popor agricultor, am fost lipsiți pân' acum aproape cu totul de serieri agronomice mai bune. Inițiativa luată de un autor, competent în toate privințele și bun cunoscător al stărilor agricole din toate țerile locuite de Români, pentru delăturarea acestui neajuns, a fost deci o acțiune deamună de toată atențiunea, și Asociațiunea s'a grăbit a contribui amăsurat puterilor sale la asigurarea

succesului acestei întreprinderi. Sprijinit și din alte părți, autorul a putut continua lucrarea sa cu același succes bun, cu care a început-o, și a editat în anul din urmă și partea referitoare la cultura plantelor, care prin deosebita atențiune ce o dă pășunilor, și prin vastele cunoștințe cu cari tractează această materie atât de importantă pentru poporul nostru, va pute avea o binefăcătoare inriurință reformatorie asupra culturii vitelor, care este unul dintre cele mai principale ramuri ale economiei noastre naționale. Partea întregitoare a acestei publicațiuni, Zootechnia, se află deja sub tipar.

De valoare recunoscută este și „Cartea stuparilor săteni” de R. Simu, cât și celelalte scrieri apărute, astfel că această parte a producțiunii noastre literare se presintă în toate ramurile sale ca destul de mulțămitoare.

*

Literatura științifică și de interes practic, încât nu aparține ramurilor deja aprețiate, afară de publicațiunile apărute sub egida Asociațiunii, lipsesce și de astădată cu totul din repertoriul bibliografic al anului trecut. Între împrejurările date nici nu prea putem avea speranțe, ca această situațiune să se schimbe în timp apropiat, și că cu mijloacele, de cari dispunem, s'ar pute obține vre-un rezultat real. Ne lipsesc anume aici la noi cu totul instituțiuni științifice cu caracter național, și fără de aceste desvoltarea literaturii științifice nici nu se prea poate închipui! În această materie însă, cu excepțiunea ce o vom semnala mai jos, *nu avem interese și considerațiuni particulare*, și rezultatele studiilor științifice din Regatul român, la cari și de altmintrelea contribuim prin un însemnat contingent de puteri probate, recrutate de aici dela noi, sunt *un bun comun al întreg neamului nostru*.

Nu stă însă aceasta în ce privesce *jurisprudența*. În această materie noi Românii de dincoace avem interesele și trebuințele noastre particulare, ce numai noi le vom pute satisface. Și nu încape îndoială, că în această privință este încă foarte mult de făcut. Asociațiunea s'a ocupat în diferite rânduri cu această chestiune și a și luat dispozițiuni concrete pentru sanarea neajunsurilor de cari suferim; comitetul central însă nu s'a putut angaja la executarea concluserilor luate, pentru-că nu a avut

la dispoziție puterile și mijloacele indispensabile pentru realizarea intențiilor adunării generale. Și dispunând chiar de mijloace, nu credem că Asociațiunea ar fi putut ajunge scopul avut în vedere. Literatură nu se poate crea cu mijloace forțate, și fiind forțată, nu va putea corăspunde menirii sale, până când nu porcede din rîvna internă și inițiativa proprie a celor chemați a o produce. Nu credem deci că vom putea avea o literatură în materie de jurisprudență, până când jurisconsultii noștri nu se vor simți îndemnați prin conștiința datorinței și facultăților lor, de a o crea, și rolul nostru în această direcțiune nu poate fi altul decît a sprijini și înlesni mișcarea născută în cei chemați a o duce în îndeplinire.

Și credem, că este o datorință de onoare pentru *jurisconsultii noștri* de a se înrola în fine și ei în șirurile acelorora, cari muncesc pe terenul literaturii, și prin aceasta pentru înaintarea noastră culturală, ca prin o lucrare continuată cu stăruință și abnegațiune să înlătore lacunele deadreptul compromițătoare, ce le arată producțiunea noastră în materie de jurisprudență. Jurisconsultii români, cu foarte puține excepțiuni, se bucură în societatea noastră de o pozițiune excepțională, ocupând atît după număr, cît și după starea lor materială, cel mai de frunte loc între profesiunile noastre cu pregătiri academice și până astăzi totuși ei sunt cei din urmă între pionierii literaturii noastre naționale. Putem deci reclama cu drept cuvânt și conclucrarea acestui însemnat factor al societății noastre la munca, ce ni-o impune înaintarea culturală a poporului nostru.

O sanare a situațiunii atît de nemulțămitoare de pe terenul literaturii științifice și de interes practic se va putea realiza, în parte, când Asociațiunea va fi odată organizată pe bazele lărgite ale nouelor statute; și îndată-ce vom dispune de organe, cari să-și poată consacra întreaga lor atențiune și activitate afacerilor Asociațiunii, credem că nu va întârzia nici această organizare.

După aceste observări lăsăm să urmeze și seria scurtă a publicațiunilor ce aparțin acestui ram, rezervându-ne a le

apreția la locul unde vom vorbi de activitatea Asociațiunii pe teren literar :

Diaconovich, Cornel Dr. : **Enciclopedia Română**, tomul I. (ilustr. ed. I. 8° dublu, pag. 952, prețul fl. 10.— (cu 9 harte și planuri și 111 ilustr. în text), W. Krafft, Sibiu.

— **Orașul București**, monografie. retip. din „Enciclopedia Română“ (ilustr.) 8°, pag. 26, prețul fl. —.50, cu 2 planuri și 15 ilustrațiuni, W. Krafft, Sibiu.

Stoica, Simeon : **Dietetica poporală** cu cons. la modul de viață a țeranului român (ilustr.) 8°, pag. 168, prețul fl. —.85, tip. cu ajutorul Asociațiunii, Tip. A. Mureșanu, Brașov.

La olaltă 3 scrieri în extensiune de 71 coale de tipar, publicate în tiragiu de 6500 exemplare.

*

Literatura calendaristică și-a conservat și în anul trecut pozițiunea respectabilă ce o ocupă în producțiunea noastră literară, ba atențiunea care i-s'a dat în timpul mai nou în cercurile Asociațiunii, a provocat o emulare nobilă și folositoare între editorii calendarelor noastre, cari astfel au luat în privința valorii literare, și preste tot a întocmirii cuprinsului lor, un avânt foarte însemnat. Din aceste considerațiuni Comitetul central al Asociațiunii, când în sensul concluzelor ultimelor adunări generale i-s'au prezentat propuneri concrete pentru a începe o acțiune mai intensivă pe acest teren, a creșut, că în vederea rezultatelor îmbucurătoare și a dezvoltării neîntrerupte, realizată din inițiativă privată, — se poate dispensa de o acțiune directă pe acest teren.

Calendarele pro 1898 au și fost întocmite, în mare parte, cu o îngrijire deosebită, aprețiată și preste otarele noastre. Este în adevăr surprinzător, cât de vaste și de bune au fost materiile ce au putut oferi editorii noștri (mai ales în eminențel „Calendar al Poporului“, în edițiunile librăriei W. Krafft, în Calendarul „Unirei“ și „Aurorei“, etc.) într'un cadru atât de îngust ca cel impus de ieftinătatea acestor publicațiuni.

Tiragiul total și de astădată a fost aproape 50,000 exemplare, o cifră care în sine arată importanța acestor publicațiuni populare. Nu avem alt mijloc mai eficace decât acesta pentru a pute duce lumină și învățătură în straturile cele mai adânci ale poporului nostru, și astfel alegerea materiilor de lectură pentru aceste publicațiuni în adevăr reclamă atențiunea deosebită, ce în timpul mai nou a început a i-se da.

Repertoriul calendarelor pro 1898 este următorul:

- Calendar cu litere vechi, anul 107, editor W. Krafft, Sibiu, pag. 74, prețul fl. —.25.
 Calendar pe anul 1898, anul 55, editor Tipogr. archid. Sibiu, pag. 176, prețul fl. —.30.
 Amicul poporului, anul 38, editor W. Krafft, Sibiu, (ilustr.), pag. 112, prețul fl. —.40.
 Calendar pe anul 1898, anul 20, editor Tipogr. diecesană, Arad, pag. 126, prețul fl. —.30.
 Noul calendar de casă, anul 18, editor Tipogr. Alexi, Brașov, pag. 58, prețul fl. —.30.
 Calendarul poporului, anul 13, editor Tipografia, Sibiu, (ilustr.) pag. 176, prețul fl. —.20.
 Calendarul Românului, anul 11, editor Tip. diecesană, Caransebeș, p. 146, prețul fl. —.30.
 Calendarul „Aurorei“, anul 10, editor Tip. „Aurora“, Gherla, (ilustr.) p. 80, prețul fl. —.30.
 Calendarul sâteanului, anul 8, editor W. Krafft, Sibiu, (ilustr.) pag. 48, prețul fl. —.17.
 Calendarul plugarului, anul 7, editor Tip. A. Mureșan, Brașov, pag. 104, prețul fl. —.25.
 Posnașul, anul 3, editor W. Krafft, Sibiu, (ilustr.), pag. 80, prețul fl. —.36.
 Calendarul „Unirei“ pe 1898, anul 2, editor Tipogr. sem. Blaj, pag. 128, prețul fl. —.35.

*

Presa periodică, deși — strict luat — nu aparține obiectului ce ne preocupă, a fost considerată în rapoartele noastre cu toată atențiunea ce o merită ca organ intermediar între autori și cetitori, precum și ca factor deadreptul productiv pe teren literar. Am arătat la alte ocazii rolul important ce l-a avut presa noastră periodică mai de mult în materie de literatură frumoasă și istorică și am remarcat faptul regretabil, că foile noastre în timpul mai nou nu au mai dat părții lor literare atențiunea cuvenită, încât numai excepțional și ca de un lucru de importanță secundară se mai ocupă cu chestiuni literare culturale.

Această situație nu s'a schimbat, și speranțele noastre, ce le-am exprimat în raportul nostru din urmă cu privire la o apropiată îmbunătățire, s'au dovedit prea sanguinice. Din contră, producțiunea presei noastre periodice, după cum am văzut din tabloul de mai sus, arată și din punct de vedere cantitativ o scădere destul de însemnată, (un minus de 241,000 exemplare față cu anul premergător), care în urma sistării mai multor foi la începutul anului curent, a luat de atunci dimensiuni încă și mai mari.

Aprețierea cauzelor principale ale acestui regres, cari nu sînt de natură literară, cade în afară de cadrul acestui raport; însă și la acest loc trebuie să constatăm, că clasa noastră mai cultă, ale cărei foi arată un tiragiu cu mult mai mic decît al foilor populare, nu dă presei noastre sprijinul necesar, fără de care dezvoltarea și îmbunătățirea acesteia va tre-

bui să rămână pentru totdeauna un pium desiderium. În deosebi nu sînt în destul sprijinite revistele noastre literare și științifice, și aproape toate aparițiunile nouă pe acest teren dispar de regulă deja după puține luni de zile din lipsa de abonamente. O dovadă aceasta, că avem încă mult de făcut pentru dezvoltarea gustului de citire al publicului nostru.

La acest loc trebuie să mai atingem o chestiune, care credem că merită atențiunea cercurilor interesate. Înțelegem pozițiunea excepțională a foilor noastre *bisericesci*, cari apar în număr relativ mare, și cu toate că existența lor este pe deplin asigurată parte prin fonduri, parte prin taxele de inserțiune ale publicațiunilor oficiale, sînt impuse unei părți însemnate a publicului nostru cetitor cu un exorbitant preț de prenumărare, care nu este justificat nici prin cantitatea nici prin calitatea cuprinsului lor.

Până când prețul ziarelor noastre în calcul mediu face 4.48, al foilor populare 4.32 cr. de exemplar, foile noastre *bisericesci*, cari au formatul cel mai mic și sînt redigiate cu mai puțină îngrijire și cu cheltuieli mai neînsemnate, costă 9.26 cr. de exemplar. Fiind abonarea acestor organe parte impusă, parte o necesitate pentru cercurile interesate, aceste cercuri, în cea mai mare parte lipsite de mijloace, din cauza prețului mare al organelor *bisericesci* nu mai pot abona și alte foi. Ar fi deci de interes general pentru literatura și cultura noastră, ca ori să se reducă — eventual prin cumulare — prețul foilor noastre *bisericesci*, ori apoi să li se dea o îngrijire adecuată jertfelor ce le reclamă, ca să satisfacă în mod mai perfect trebuințele și pretențiunile cetitorilor lor.

Despre publicațiunile presei în materie literară lăsăm să urmeze următoarele excerpte:

„Biserica și școala“, foaie biser., scol. și econ.; an. XXII., 4°, 8 pag. de Nr., 52 Nri pe an; apare în fie-care Duminecă. Red. Aug. Hamsea. Tipogr. diec. Arad. fl. 5.— pe an.

În 1897 a publicat, afară de o serie de studii teologice și predici, mai multe articole de materie pedagogică de Ioan Petran și Ioan Mateica, și 2 lucrări sociologice de G. de Sarata (Teoria socială; Netezmeinicia teoriei protivnice actualei stări sociale). Articole istorice lipsesc cu totul în acest an.

„Dreptatea“, ziar politic cotidian, an. IV., fol., 4 pag. de Nr., 286 Nri pe an. Tip. Uhrmann, Timișoara. fl. 10.— pe an. Red. P. Rotariu. — A fost sistată cu începutul anului 1898.

În 1897 a publicat: 22 poezii orig. (A. Ciato, Emilian, Voniga, etc.), 2 comedii traduse („Junii bătrâni“, — „Inimicul soacrelor“), 20 romane și schițe orig. (Aurelia Păcățan, Emilian, Petniceanul, etc.) și vre-o 10 traduceri (după Berthold, Mikszáth „Parapleul Sftului Petru“, Geiserstam, etc.); vre-o 4 articole de materie istorică: (T. Daulu: „Osmanii sau Turcii“, — E. Micu „Priviri fugitive în Istoria ierarhică gr.-or. a Banatului, — Metropolia gr.-or. a Timișoarei 1721 până 1726“), vre-o 2 biografii (i. a. Al. Bohățel); câteva descrieri (I. Bli-dariu: „Peștera dela Fărăsești“); în materie științifică și literară au apărut vre-o 15 articole (T. Daulu „Cum trebuie a fi cetiți poezii?“ — A. Badescu: „O scurtă reprivire asupra igienei școalei populare din punct de vedere pedagogic“. — „Enciclopedia română“, critică; Cor. Nedelcu: „Cum să ne nutrim bine?“ etc.), dintre cari o parte mare sunt traduceri; în fine mai multe articole economice (I. Georgescu „Economia înțeleaptă“, „Încolțirea semințelor“, etc.)

„Familia“, foaie beletr. și socială ilustrată, anul XXXIV., 4°, 12 pag. de Nr., 52 Nri pe an; apare în Oradea-mare, Tip. Lang, odată pe săptămână. fl. 8.— pe an. Red. Ios. Vulcan.

În 1897 a publicat preste 100 poezii orig. (de G. Coșbuc, Maria Cunțan, P. Dulfu, H. G. Lecca, G. Murnu, Radulescu-Niger, A. Vla-huță, etc.); mai multe traduceri din poezii clasici străini; o mulțime de poezii populare; vre-o 49 romane și schițe orig. (de Caragiale, C. Hodoș, Gr. Mărunțeanu, Marioara G. Murnu, Simin, Smara, etc.) — și 8 traduceri; piese teatrale s'au publicat în traducere: Meșterul Manole, tragedie, și Mărioara, dramă de Carmen Sylva, precum și o comedie tradusă din franțuzesce; 43 schițe biografice cu portret, (Dr. Demetriu Radu, Grigoriu Silași, Vis. Roman, Part. Cosma, I. Hania, Ioan Ghica, Al. Roman, I. St. Șuluțiu, David br. Ursu, etc.); Istorie: vre-o 5 lucrări (At. Marienescu: Sistema de guvernare a Hunilor și deosebi a lui Atila, etc.); vre-o 13 articole științifice și literare (Dr. Marienescu, Virgil Onițiu, Stăncescu, etc.) și vre-o 9 igienice (Dr. I. Poenar, etc.) De valoare sunt în fine rapoartele despre lucrările Academiei Române.

„Foaia de Dumineca“ foaie polit. poporală, an IV, fol., 8 pag. de Nr., 52 Nr. pe an; ediț. ziarului „Dreptatea“, Timișoara, Tip. Uhrman, fl. 2.— pe an.

În 1897 a publicat în materie literară: poezii populare, prelucrări pentru popor a părților mai însemnate din istoria Românilor, și articole economice, partea cea mai mare reproduceri din ziarul „Dreptatea“. Dimpună cu acesta a fost sistată la începutul anului 1898.

„Foaia diecesană“, organ al eparchiei greco-orient. rom. a Caransebeşului, an XIII, 4°, 8 pag. de Nr., 52 Nri pe an; apare Dumineca la Tip. diecesană în Caransebeş; Red. Dr. P. Barbu, fl. 5.— pe an.

În 1897 a publicat: 2 art. istorice (Sava Brancovici, de G. B. Duică, Urzirea şi înfiinţarea Asociaţiunii, ...), 6 art. pedagogice şi bisericesci, 2 art. igienice, 2 dări de seamă, predici bis. şi câte-va reproduceri.

„Foaie literară“, revistă bi-săptămânală, an. I. 1897, 8°, 8 pag. de Nr., au apărut cu totul 30 Nri în Oradea-mare, Tip. Szigligeti: fl. 4.— pe an. Red. Lucreţia Rudow-Suciu, editor şi proprietar Dr. W. Rudow.

În 1897 a publicat: vr'o 45 poesii, între cari multe originale (L. Rudow-Suciu, M. Cunţan, A. I. Mathey, Stanca, etc.); unele reproduceri şi poesii populare; 26 romane, schiţe, poveşti, legende orig. (L. Rudow-Suciu: Logodnica contelui Stuart, Pe treapta cea din sus, S. Secula. etc.); 3 traduceri, 3 art. ştiinţifice, 4 articole literare, 2 despre datine şi credinţe populare şi câte-va art. polemice.

„Foaia Pedagogică“, revistă ştiinţifică anul II. 8°, 16 pag. de Nr., 24 Nri pe an. Apare la 1 şi 15 a fie-cărei luni în Sibiu la Tipografia arhidiecesană. Redactori: Dr. D. P. Barcianu, D. Comşa, Dr. P. Şpan şi Dr. Ioan Stroia, 3 fl. pe an.

În 1897 a publicat 13 art. de materie pedagogică şi didactică generală (Dr. D. P. Barcianu: Câte-va observări asupra învăţământului din religione, Expoziţiile de industria de casă; D. Comşa: Aritmetica în anul şcolar dintâiu, Câte-va din actele gândirii în lumină pedagogică, Isvoare de venit pentru învăţători, Resumat din istoria geometriei; Dr. P. Şpan: Formarea caracterului în şcoală, Pausa în învăţământ, Treptele formale ale învăţământului, Unitatea metodică; Dr. I. Stroia: Istoria profană în şcolile populare; S. Popescu: Biblioteci şcolare, Proiect de regulament pentru biblioteci), 9 modele de lecţiuni (din istoria naturală, istorie, istoria biblică, fizică, aritmetică), 35 dări de seamă şi anunţuri de cărţi, mai multe informaţiuni şi felurimi.

„Foaia poporului“, foaie polit. populară ilustrată, an. VI., fol., 12 pag. de Nr., 52 Nri. pe an. Apare Dumineca, la soc. „Tipografia“ în Sibiu; fl. 3.— pe an. Redactor Silvestru Moldovan.

În 1897 a publicat: vre-o 75 poesii (70 populare, 5 poesii de alt gen, între cari „Floarea soarelui“ legendă de Cacovean), 6 romane, schiţe şi legende orig. (în parte reproduceri); în materie istorică: o monografie şi câte-va art. ist. (Cărpinişan, Monografia com. Răhău, — Mateiu Basarab, Şerban Cantacuzin, Constantin Brâncoveanu, Alexandru cel Bun, — O scrisoare către G. Bariţiu, — date din 1848, — G. Cătană, Stefan Vodă, — V. Lazar, Ion Butean, (schiţă

biogr.); unele descrieri (S. Moldovan, Țeara noastră, Zarandul și Munții apuseni); 3 art. științifice (Onișor, Dreptul de asociere) și vre-o 19 art. economice (Aluaș, Îndreptar pentru întemeierea însoțirilor de cumpătare împotriva beuturilor spirituoase. — Bardosy, Prăsirea galițelor, — Folosul pădurilor, Musca de Hessa, etc.).

„Gazeta Transilvaniei“, ziar politic, an. LXI, fol., 4 pag. de Nr., 289 Nri pe an; apare în Brașov. Tip. A. Mureșianu. fl. 12.— pe an. Nr. de Duminecă cu 8 pag., sunt întocmiți pentru trebuințele poporului și se pot abona separat cu fl. 2.— pe an. Director Dr. A. Mureșianu. Redactor Greg. Maior.

În 1897 a publicat: câteva poezii orig., mai multe poezii populare, 31 novelete, schițe și legende orig. (S. Pușcariu, Grigorovița, I. Adam, etc.); 16 traduceri (după Carmen Sylva, Daudet, etc.), 2 piese teatrale localizate. Mai multe datini și credințe (Prof. Dr. Elefterescen: „Însemnătatea ouălor roșii de Paști“, — „Despre pomeni“); din materie istorică a publicat vre-o 8 articole orig. (Borgovan: „M. Luther ca reformator al scoalei“, — I. A. Sever: „Cui să credem?“ studiu critic din istoria anilor 1848/9, — Sotropa: „Grănițerii regimentului rom. năsăudean“, etc.). — Științifice vre-o 13 art. orig. (Coșbuc: „Ce ne-au dat slavii și grecii“, — Prof. Dr. Elefterescu: „Despre mama de familie“, — Dr. Neagoe: „Pelagra“, etc.) și câteva articole igienice și economice. (Stoică: „Munca și hrănirea săteanului român“, — Bardosy: „Despre prăsirea galițelor“, etc.) În ediția poporală de Duminecă au apărut numeroase articole economice.

„Revista Orăștiei“, foaie politică, an IV. fol., 4 pag. de Nr., apare odată pe săptămână la inst. tip. „Minerva“ în Orăștie; fl. 3.— pe an. Red. Petru P. Barițiu, editor Aurel P. Barcianu.

În 1897 a publicat 58 poezii (I. Moța, Elena din Ardeal, Cornelia din Moldova, Traian Mihaiu, etc.), între cari multe reproduceri, 25 novelete și schițe orig., (de I. Gorun, St. Basarabeanu, I. Adam, etc.) în parte reproduceri, 7 traduceri (după Maupassant, Nansen, Schönthan) și câte-va articole economice.

„Telegraful Român“, organ politic și bisericesc al arhidiecesei gr.-or. române din Transilvania. Anul XLVI. fol., 4 pag. de Nr., 139 Nri pe an. Apare de trei ori pe săptămână în Sibiiu, Tipogr. arhidieceșană; fl. 8.— pe an. Redactor Dr. Elie Cristea.

În 1897 a publicat: puține poezii, din cari 2 populare; 8 schițe și novele orig. (Fidelio, Dorin, etc.); 2 traduceri; 1 piesă teatrală (Iuliu Caesar, trad. din engl.); 4 notițe literare; 3 art. istorice orig. (P. Trombitaș, Diplomă de nobilitate, Al. Roman); 1 traducere; 3 art. științifice (Cântările bis., Divorțiul, etc.); 2 art. despre datini populare; 1 dare de seamă și 3 art. economice.

„Transilvania“, organul Asociațiunii, revistă științifică, anul XXIX, apare în 10 fasc. pe an în Sibiiu (Tipografia arhidieceșană), 25 coale de tipar. fl. 5.— pe an. Director: Dr. C. Diaconovich.

În 1897 partea cea mai mare o ocupă publicațiunile oficiale ale Asociațiunii (Procese verbale, Statute, Regulamente. etc.) În partea literară (216 pag.) a publicat: câte-va studii literare (V. Alexandri, de M. Străjan, — Grui Sânger, o variantă, de V. Onițiu, — Mișcarea lit. rom. de dincoace, — bucăți din lit. poporală, etc.), în materie istorică: Biografia lui Avram Iancu, Documente, etc., în fine câteva studii științifice și economice.

„Tribuna“, ziar politic cotidian, an. XV fol., 4 pag. de Nr., 289 Nri. pe an, apare în Sibiiu la soc. „Tipografia“. fl. 14.— pe an. Director: Dr. E. Dăian.

În 1897 a publicat: 79 poezii orig. și 1 trad.; o comedie: („Gelosie pentru gelosie“); novele și schițe: 48 orig. și 5 trad. (Ascanio, Caragiale, Coșbuc, Elena din Ardeal, Emilian, Enea Pop Bota, T. Mihaiu, Margareta Moldovan, Silv. Moldovan, Motru, Onișor, Rosmarin etc.); vre-o 8 art. științifice și literare mai mari (Dicționarul lui L. Șaineanu, Originea Românilor, noua teorie a lui Réthi, Spre ideal, Amestecul sunetelor, Cuvintele străine în limba rom., Școala și literatura, Reverii astronomice, Zaharie Antinescu etc.); în materie istorică: 4 art. mai mari, și în fine câte-va art. economice (de Osvada, Crețulescu, Vlădescu, Ciupe, etc.).

„Tribuna Poporului“, ziar politic cotidian, an. II., fol., 4 pag. de Nr., 230 Nri pe an; apare în Arad. Tipografia „Tribuna Poporului“, fl. 10.— pe an. Ediția de Dumineca, 8 pag., este întocmită pentru trebuințele poporului și se poate abona separat cu fl. 2.— pe an. Redactor I. Russu-Șirianul.

În 1897 a publicat vre-o 70 poezii orig., 5 traduceri (Nicu Stejărel, Baiulescu M., Cunțan M. etc.); 2 piese teatrale (Grillparzer: „Hero și Leander“, trag. în 5 acte, traducere, și 1 comedie trad. din franțuzesce); novele și schițe: 30 orig. (M. Baiulescu, Delavrancea, E. Ho-doș, etc.), 18 trad. (după Daudet, Suderman etc.) În materie istorică vre-o 8 articole, mai ales reproduceri, vre-o 20 art. literare și științifice (Despre datinele, obiceiurile și credințele poporului român, de Petran, — Negru-Vodă, de Secula, etc.), câteva articole igienice și mai multe art. economice (I. Georgescu: „Economie națională“, — „Meseriile și negoțul“; — Vancu: „Despre albinărit“, etc.)

„Unirea“, foaie biser.-politică, an. VIII., fol., 8 pag. de Nr., 52 Nri pe an; apare Sâmbăta în Blaj. Tipografia seminarială. Redactor Dr. Victor Smigelski. fl. 6.— pe an.

În 1897 a publicat: continuarea romanului „Ben Hur“, câteva schițe (Omul de zăpadă, Reînviată, Suvenirii de călătorie, O parte

de șach), 7 studii științifice și literare (Jertfa creștinilor, „Ca să fii una, precum și noi“, Cei de pe Marte ni-au grăit, Fragmente liturgice; Domșa: Poetul Coșbuc, etc.); foarte multe articole polemice; în materie istorică: Acte referitoare la parochia gr.-cat. din Sibiu, — Relațiunile eclesiastice ale Românilor din Ungaria și Transilvania în veacul XV., de I. Boroș, — O luptă pentru neatârnamarea bisericii, și continuarea din Procesul episcopului I. I. Clain, de G. Bogdan Duică.

*

Activitatea Asociațiunii pe teren literar, după cum am arătat deja la alt loc, nu are, și deocamdată nici nu poate avea decât un rol intermediar și sprijinitor. În cadrul bugetelor sale, ale căror resurse până acum au fost absorbite aproape cu totul de trebuințele școlii civile de fete cu internat, trebuințe, cari au crescut din an în an cu sume foarte considerabile, Asociațiunea a dispus de mijloace foarte modeste pentru scopul arătat. Ca cel puțin în viitor să poată desvolta o activitate mai adecuată însemnătății literaturii noastre, și trebuințelor neapărate ale acesteia, comitetul central s'a vădit îndemnat a desărcina, în parte, bugetul Asociațiunii prin o modestă urcare a taxelor de internat, pe deplin justificată de altmintrelea prin schimbarea referințelor economice în anii din urmă, precum și prin jertfele mari, ce le aduce Asociațiunea pentru acest așezământ, jertfe cari represintă cel puțin suma de fl. 8000 pe an. Nădejduim deci, că în anii ce urmează se va pute face mai mult în această direcțiune.

În anul trecut Comitetul central, după cum am amintit deja, a ajutorat valoroasa publicațiune a Dlui Dr. G. Maior, cumperând un număr mai mare de exemplare din „Manualul de agricultură“, pentru a le distribui gratuit în acele cercuri, cari stând în atingere nemijlocită cu poporul nostru agricultor, vor pute contribui la îmbunătățirea stărilor și întocmirilor noastre agricole. De asemenea a acoperit spesele de tipar ale scrierii „Dietetica poporală“, care a fost o trebuință reală pentru țărâtimea noastră. Din mijloace acuirate anume pentru acest scop s'a procurat un număr considerabil de cărți religioase, cari se vor distribui cu ocasiunea adunării generale din Beiuș, ca să putem face poporului din părțile

ungurene parte de bunătățile culturii deja cu prima ocaziune, la care Asociațiunea se presintă în mijlocul lui.

Organul Asociațiunii, „*Transilvania*“, nu a putut da literaturii în anul trecut (1897) locul și atențiunea ce ar fi fost de dorit, pentru-că în urma schimbării statutelor și a lucrărilor organizatorice, ce au urmat din această schimbare, cea mai mare parte a cadrului revistei, mărginit prin budgetul votat de Asociațiune, a fost ocupat de publicațiunile oficiale și administrative ale Asociațiunii.

În viitor, când vom fi trecut preste aceste lucrări și când Asociațiunea în sensul organizațiunii sale nouă va pute forma pretenții mai mari față cu funcționarii sei, credem că și organul nostru va pute arăta un progres mai multămitor.

Rămâne să mai amintim, că cea mai mare și mai importantă dintre întreprinderile literare realizate sub egida Asociațiunii, „*Enciclopedia Română*“, a înaintat cu pași siguri; astăzi tomul I este terminat și va fi dat în mâinile publicului cu ocaziunea acestei adunări generale. Mijloacele, de cari dispune Asociațiunea nu i-au permis a da acestei mari și folositoare întreprinderi și sprijinul său material. Cu toate însă, că din averea Asociațiunii nu s'a dat nici cea mai mică sumă pentru scopurile acestei publicațiuni, ea a putut profita totuși de sprijinul nostru moral, care dacă va fi întărit și de concursul publicului cetitor, va pute asigura mersul regulat al publicațiunii, pe lângă care aceasta se va pute termina încă în decursul anului 1900.

Volumul I al „*Enciclopediei Române*“, care a fost primit de critica obiectivă cu mare bunăvoință și aprețiat ca una dintre cele mai importante scrieri, ce le-a produs până astăzi literatura română, a fost terminat în decurs de 2 ani; un restimp în sine destul de îndelungat, dar în vederea exorbitantelor greutateți ale începutului, cu cari a avut să lupte această publicațiune, și a materialului imens ce cuprinde, — destul de adequat lucrării, ce a fost de săvîrșit. Volumul cuprinde mult preste 10.000 articole cu 9 harte și adnexe și 111 ilustrațiuni în text și are o extensiune de 1904 columne.

Astăzi credem a pute constata cu satisfacțiune, că inițiativa luată de Asociațiune pentru editarea acestei publicațiuni a servit un mare și real interes cultural al poporului nostru, și astfel sperăm și așteptăm, ca și publicul nostru cult la rândul său să nu lipsească această întreprindere de sprințul ce cu drept îl reclamă.

Dr. C. Diaconovich m. p.

* * *

În firul expunerilor acestui raport al secretarului I, comitetul central înaintează următoarele

Propuneri

referitoare la activitatea viitoare a Asociațiunii pe teren literar :

I. În vederea importanței deosebite a literaturii istorice pentru dezvoltarea și înaintarea poporului nostru pe terenul culturii sale naționale, și cu considerare la stagnarea constantă ce arată de un lung șir de ani acest ram al literaturii române din patrie, Adunarea generală, luând act de activitatea dezvoltată de comitetul central pe teren literar, îl autorisează: *să publice un concurs pentru o scriere despre un subiect de istorie națională, ori de natură înrudită.*

II. Comitetul central se însărcinează mai departe a stăruii pe calea cuvenită pentru ștergerea taxelor de vamă impuse produselor noastre literare în Regatul român, cari formează o însemnată piedecă a dezvoltării literaturii noastre.

Din ședința comitetului central al Asociațiunii, ținută în Sibiu la 12 August 1898.

I. M. Moldovan m. p.,
președinte.

Dr. Beu m. p.,
secretar II.

DIN DESPĂRȚĂMINTE.

În decursul lui Iunie s'a primit raport despre activitatea din 1897 dela directorul despărțământului *Blaj*.

Spre a-și îndeplini mai cu ușurință chemarea sa, comitetul cercual al acestui despărțământ a ținut în decursul anului 1897, 8 ședințe.

Grija cea mai de căpetenie a fost îndreptată într'acolo, ca agenturile să se înmulțască cât mai tare pe teritorul acestui despărțământ, fiind convins, că numai astfel va pute lua avânt „Asociațiunea“ noastră, dacă vom începe cu instruirea și cultivarea acelei păături a poporului nostru, care a putut rezista cu mai multă tenacitate valurilor, cari s'au rostogolit peste capul ei.

Spre acest sfârșit, pe lângă cele 4 agenturi existente din anul trecut în comunele Roșia, Bia, Mihalt și Sâncel, acest comitet a mai înființat 2 agenturi în Cenade și Cergăul-mare și cătră sfârșitul anului și a treia în comuna Lunca. Astfel pe teritorul acestui despărțământ cu finea anului 1897 existau 7 agenturi. Pentru fie-care din ele s'a abonat „*Foaia Poporului*“, și s'a pus basă la o bibliotecă populară, constătătoare din 51 cărți în valoare de 15 fl.

Pe lângă fie-care agentură s'au însinuat câte 10 membri ajutători și deja la adunarea cercuală din August 1897 s'a administrat din agenturi suma de 24 fl.

Dintre celelalte agende ale comitetului se mai înseamnă, că în 1897 au intrat la desp. 57 acte, cari toate au fost rezolvite; iar în cele 8 ședințe ale comitetului cercual s'au pertractat 35 obiecte, toate aparținătoare administrațiunii.

La adunarea cercuală din Blaj, care a fost cercetată de un public foarte numeros, membrul Aron Deac a ținut o disertațiune interesantă: „*Despre trecutul școalelor din Blaj*“. Tot cu această ocaziune membrul Gavriil Pop a oferit suma de 50 fl. ca premiu pentru 2 cărți, dintre cari una să tracteze *despre igiena populară*, destinată să servească și ca manual pentru școalele populare, iar cealaltă *despre conservarea portului național*.

Numărul membrilor în 1897 a fost: 3 fondatori, 4 pe viață, 41 ordinari și 17 ajutători; la olaltă 65.

189. (377—1898).

Secretarul II. prezintă proiectul de *raport către adunarea generală* despre activitatea comitetului central în anul 1897.

Se primesce în textul aclus și se decide a se tipări.

190. (372—1898).

Comitetul pentru primirea Asociațiunii în Beiuș prezintă cu data 17 Iulie a. c. *programul festivităților*, ce se vor aranja din prilejul adunării generale.

Spre scire.

191. (378—1898).

În legătură cu concludul Nr. 148 din ședința dela 7 Iulie a. c. pentru adunarea generală

Se statorosește următorul program:

Ședința I.

Sâmbătă în 27 August st. n. 1898 la orele 11 a. m.

Ordinea de Ți:

1. Deschiderea adunării generale.
2. Raport despre activitatea comitetului central în decursul anului expirat.
3. Alegerea comisiunilor de câte 3 membri:
 - a) pentru examinarea raportului;
 - b) pentru examinarea rațiociniului pe 1897 și a proiectului de budget pe 1899;
 - c) pentru studiarea proiectelor de regulamente înaintate spre aprobare; și
 - d) pentru înscrierea de membri și încassarea taxelor.
4. Propuneri eventuale.
5. Disertațiuni.
6. Raportul comisiunii pentru înscrierea de membri și încassarea taxelor.

Ședința II.

Duminică în 28 August st. n. 1898 la orele 10 a. m.

Ordinea de Ți:

1. Rapoartele comisiunilor exmise în ședința I.
2. Alegerea secretarului I.
3. Alegerea președintelui, vicepreședintelui și a comitetului central.
4. Defigerea locului pentru proxima adunare generală.
5. Dispozițiuni pentru verificarea proceselor verbale.
6. Încheierea adunării generale.

192. (342—1898).

Bibliotecarul Asociațiunii prezintă un proiect de „Regulament pentru înființarea și administrarea bibliotecelor populare“, în care acceptază numai sistemul bibliotecelor ambulante.

Comitetul central, primind atât sistemul bibliotecelor stabile cât și sistemul bibliotecelor ambulante, încredințează bibliotecarul cu prezentarea unui nou proiect de regulament.

193. (386—1898).

La propunerea presidiului

Se decide a cere dela direcțiunea căilor ferate bilete cu preț redus pentru adunarea generală dela Beiuș.

D. u. s.

Dr. Il. Pușcariu m. p.,
v.-președ.

Dr. Beu m. p.,
secretar II.

S'a verificat. Sibiu în 25 Iulie 1898.

Iosif St. Șuluțiu m. p. **Dr. C. Diaconovich** m. p. **L. Simonescu** m. p.

Nr. 391—1898.

PROCES VERBAL

din 28 Iulie 1898. Ședința extraordinară a comitetului central al Asociațiunii.

Președinte: Dr. Ilarion Pușcariu, v.-președ. Asociațiunii.

Membri prezenți: Zacharia Boiu, Partenie Cosma, Dr. Corn. Diaconovich, Ioan Papiu, I. V. Russu, Leontin Simonescu, Iosif St. Șuluțiu, On. Tilea și N. Togan.

Notar: Dr. Beu.

194.

Pentru verificarea procesului verbal al ședinței de ași

Se designează dnii: I. V. Russu, On. Tilea și N. Togan.

195. (384—1898).

Comisiunea financiară, exmisă prin concludul Nr. 147 din 7 Iulie a. c. pentru *revisuirea inventariului și a raționiniului* Asociațiunii pe 1897 înaintează raportul său cu data 26 Iulie a. c. și propune aprobarea inventariului și a raționiniului. Presentează tot odată și proiectul de buget pe 1899.

Raportul comisiunii se ia spre scire cu aprobare; inventariul, raționiniul pe 1897 și proiectul de buget pe 1899 se înaintează la adunarea generală.

196. (388—1898).

Oficiul de cassă raportează în legătură cu concludul Nr. 188 din 8 Iulie a. c., că mijloacele Asociațiunii nu permit, ca în bugetul pe 1899 să între o *dotățiune specială pentru bibliotecile populare* afară de cele 20%, ce compet despărțemintelor în sensul §-ului 40 din Statute.

Raportul oficiului de cassă se ia spre scire.

197. (389—1898).

Secretarul I presentează *raportul special* în cauza *Casei naționale și a Internatului de băieți*.

Se primesce în textul alăturat acestui proces verbal și se decide a se tipări.

198. (370—1898).

Directorul *despărțemintului II* (Bran) raportează, că din incidentul unei adunări convocate de agentura din Tohanul vechiu, în care s'a cetit o disertație, pretorul din Bran a cerut, ca pe viitor asemenea adunări să fie anunțate la locurile competente; tot odată directorul cere instrucțiuni cu privire la atitudinea, ce au să o observe pe viitor despărțemintele și agenturile în asemenea casuri.

Comitetul cercual se înscimțează, că asemenea adunări sunt a se anunța la primăria comunală.

199. (387—1898).

Biroul Asociațiunii presentează *Instrucțiunea* relativă la purtarea șocotelilor școalei civile de fete și a internatului.

Se primesce în textul alăturat acestui proces verbal.

200. (341—1898).

Dumitru Ciuleiu din Saschiz se roagă din nou, ca comitetul central să dispenseze pe fica sa Sultana, elevă în cl. III civ., dela plătirea dactrului pe 1897—98.

Cererea nici de astădată nu se poate încuviința.

201. (354—1898).

Direcțiunea despărțământului XXVII (Cohalm) înaintează cu data 6 Iulie a. c. *procesul verbal* al ședinței comitetului cercual dela 1 Iulie a. c., în care s'a stabilit programa adunării cercuale, care se va ține la 1 August a. c. în Homorod. Anunță totodată și convocarea adunării.

Spre scire.

202. (357—1898).

Dl *Iosif Gomboș* din Vidra de sus trimite *vadiul* de 250 fl. dela licitațiunea realităților din rămasul lui Avram Iancu.

Primirea sumei de 250 fl. se confirmă.

203. (359—1898).

Emil Russu, stud. în cl. II comercială, legitimează progresul în studii în anul școlar 1897—98 și se roagă a i se lăsa stipendiul de 60 fl. din fund. „Marinovici“ și pe viitor.

Legitimarea se ia spre scire și stipendiul i-se lasă și mai departe.

204. (360—1898).

Direcțiunea despărțământului VII (Hațeg) înaintează cu data 13 Iulie a. c. *procesul verbal* al adunării cercuale dela 10 Iulie a. c. Din acesta se constată:

1. S'a prezentat raportul general al comitetului cercual și s'a luat spre scire.

2. S'a aprobat raportul cassarului, hotărîndu-se a se trimite la cassa centrală restul de cassă de 4 fl. 63 cr.

3. S'a încassat dela dl Șofroniu Oltean, paroch în Rechitova, care s'a înscris membru ordinar, 5 fl., dela trei membri ajutători noi 3 fl., dela 4 membri ordinari vechi 20 fl. și din o colectă 1 fl. 34 cr. — în total 29 fl. 34 cr., din care sumă 28 fl. să se trimită la cassa centrală, iar 1 fl. 34 cr. să se rețină pentru spesele despărțământului. Ulterior s'a mai încassat dela „Hațiegana“ taxa pe 1898 și dela dl Teodor Făgăraș taxa pe 1899 — în total 10 fl.

4. La propunerea dlui Mihail Bontescu pentru acoperirea speselor în 1898 și 1899 s'a preliminar suma de 1 fl. 34 cr. indicată mai sus.

5. Dl Paul Oltean a cetit disertația „Despre mausoleul vechiu, ce servește de biserică în Densuș, și despre portul național al poporului de aici și jur“, decîndu-se a se trimite la comitetul central spre eventuală publicare în „Transilvania“.

6. S'a reales comitetul vechiu pe un nou period de trei ani.

7. Delegați pentru adunarea generală din est-an s'au ales domnii Dr. Gavril Suciuc și Paul Oltean.

La cassa centrală s'a trimis suma de 42 fl. 63 cr.

Procesul verbal al adunării cercuale dela 10 Iulie a. c. se ia spre scire. Dl Șofroniu Oltean se declară membru ordinar. Preliminarul votat și alegerea comitetului cercual se aprobă. Disertația amintită se predă redacțiunii „Transilvaniei“. Primirea sumei de 42 fl. 63 cr. se confirmă.

205. (361—1898).

Direcțiunea despărțământului XI (Blaj) înaintează cu data 14 Iulie a. c. *procesul verbal* al ședinței comitetului cercual dela 7 Iulie a. c., în care 1. s'a schimbat terminul adunării cercuale pe 31 Iulie a. c.; 2. s'a votat 30 fl. pentru premiarea de lucruri de mână femeesci și 3. s'a stabilit programa adunării cercuale.

Procesul verbal al ședinței comitetului cercual dela 7 Iulie a. c. se ia spre scire și conclusele aduse se aprobă.

206. (363—1898).

Direcțiunea despărțământului I (Brașov) înaintează *procesul verbal* al ședinței comitetului cercual dela 14 Iulie a. c., în care 1. s'au pertractat afaceri curente; 2. s'a decis, ca din suma de 20 fl., oferită de dl B. Baiulescu, să se dea un premiu de 10 fl. unui econom începător din Brașovul vechiu, care va dovedi, că-și cultivează mai bine pământurile, iar pentru al doilea premiu de 10 fl. să se scrie concurs cu subiectul: „Foloasele grădinăritului“; 3. și, conform programului de acțiune pus în vederea adunării cercuale din Brașovul vechiu, s'a hotărât compunerea unui chestionar pentru adunarea datelor statistice privitoare la viața poporului român de pe teritoriul despărțământului.

Procesul verbal al ședinței comitetului cercual dela 14 Iulie a. c. se ia spre scire cu aprobare.

207. (364—1898).

Studentul *Ioan Comaniciu* aduce la cunoștință, că a terminat clasele gimnasiale și mulțămesc comitetului central pentru stipendiul de 60 fl. din fund. „I. Roman“, acordat lui în 1895.

Spre scire. Pentru noua conferire a stipendiului se va publica concurs.

208. (366—1898).

Dl *Trifon Miclea*, protopop în Satul-nou, se înscrie cu data 17 Iulie a. c. membru ordinar al Asociațiunii și solvesce 5 fl. taxa pe 1898. Totodată înaintează și alți 6 fl. 50 cr. încasați dela 4 membri ajutători și dela alți binevoitori.

Dl Trifon Miclea se declară membru ordinar și se confirmă primirea sumei de 11 fl. 50 cr.

209. (368—1898).

Dl *George Maxim de Hőchstenberg*, maior i. p., a donat pentru biblioteca Asociațiunii un ex. „Oberst David baron Urs de Margina“ de colonelul Franz Rieger.

Donațiunea se primesce cu mulțămită.

210. (369—1898).

Dl *Coriolan Bredicean*, delegat al comitetului central, înaintează cu data 15 Iulie a. c. *procesul verbal* al adunării constituante a despărțământului Lugoș. Din acesta se constată: 1. Dl delegat a deschis adunarea prin o vorbire ocazională, în care a accentuat scopurile Asociațiunii. 2. S'au înscris membri ordinari noi dnii Liviu Iancu, preot în Viszág, Vichentie Micu, preot în Spatta, Isaia Popoviciu, preot în Silha, cari și-au solvit taxa de 5 fl. pe 1898, și dnii Costu Blaj, măestru în Lugoș, Alexandru Maniu, proprietar în Lugoș, Ioan Sfercoci, preot în Viszág, Traian Iovanescu, măcelar în Lugoș, George Joandrea, învățator în Lugoș, Dr. Pompeiu Marcu din Lugoș, cari însă nu și-au solvit încă taxele. Dela 5 membri ajutători s'au încassat 5 fl. — Cu totul s'a încassat deci 20 fl., care sumă s'a trimis la cassa centrală. 3. S'a constituit comitetul cercual, alegându-se director Dl Coriolan Bredicean, iar membri în comitet dnii Dr. George Popovici, Sebastian Olariu, Ioan Borș și Dr. Iacob Maior.

Procesul verbal al adunării constituante dela 11 Iulie a. c. se ia spre scire. Dnii Liviu Iancu, Vichentie Micu și Isaia Popoviciu se declară membri ordinari ai Asociațiunii; asupra primirii celorlalți dni se va pronunța comitetul, după-ce vor solvi taxa de membri. Primirea sumei de 20 fl. se confirmă. Alegerea comitetului cercual se aproabă. Dlui Coriolan Bredicean comitetul central îi exprimă mulțămita sa pentru lucrarea săvîrșită în calitate de delegat.

211. (371—1898).

Diracțiunea despărțământului XXIX (Mediaș) înaintează *procesul verbal* al ședinței comitetului cercual dela 16 Iulie a. c., în care s'a fixat ter-

minul adunării cercuale pe 1 August a. c. și s'a decis a se plenipotenția dl advocat Dr. I. Ivan cu încassarea pretensiunilor despărțământului.

Procesul verbal al ședinței comitetului cercual dela 16 Iulie a. c, se ia spre scire cu aprobare.

212. (376—1898).

Basiliu Bașota, stud. în cl. V. gimn. în Năsăud, legitimează progresul în studii și se roagă a i-se lăsa stipendiul de 20 fl. din fund. „Bașota“ și pe viitor.

Legitimarea se ia spre scire și cererea se încuviințează.

213. (380—1898).

Judecătoria cercuală din loc trimite decisul său din 15 Iunie a. c., prin care predă rămasul după Dr. Aurel Brote eredei dna Minerva Brote cu îndatorirea, ca să solvească Asociațiunii donațiunea de 500 fl.

Spre scire.

D. u. s.

Dr. Ilarion Pușcariu m. p.,
vicepreședinte.

Dr. Beu m. p.,
secretar II.

S'a verificat. Sibiiu în 1 August 1898.

Ioan V. Russu m. p.

O. Tilea m. p.

Nic. Togan m. p.

Nr. 421—1898.

CONCURS.

Dela „Asociațiunea pentru literatura română și cultura poporului român“ cu începutul anului școlar 1898—99 sunt de conferit următoarele stipendii:

1. Un stipendiu de 50 fl v. a. pe an din fundațiunea „Dobâca“, destinat pentru un gimnast născut în fostul comitat al Dobâcei.
2. Două stipendii de câte 60 fl. la an din fundațiunea „Roman“, destinate pentru studenți de gimnasiu ori școale reale.

Cererile pentru aceste stipendii au să se înainteze comitetului central al Asociațiunii în Sibiu (Strada Morii Nr. 8) până la 5 Septembrie a. c. st. n., provădute cu următoarele documente:

- a) Atestat de botez;
- b) Testimoniu școlar de pe semestrul din urmă al anului școlar 1897—98;
- c) Atestat de paupertate.

Cererile întrate după termin nu se vor considera.

Din ședința comitetului central al Asociațiunii pentru literatura română și cultura poporului român, ținută în Sibiu la 12 August 1898.

Dr. Ilarion Pușcariu m. p.,
vice-președinte.

Dr. Beu m. p.,
secretar II.